

“ВІЧНИЙ СОЛДАТ” ПЛАТОН ВОРОНЬКО: СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ

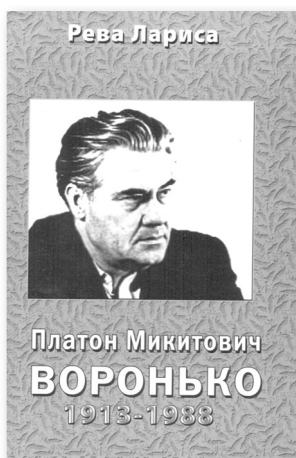
У статті розглядаються історико-літературні тенденції другої пол. ХХ ст., які суттєво вплинули на формування національних орієнтирів у поезії відомого українського поета П. Воронька. Особливу увагу зосереджено на життєствердному началі його творчості, у долі його ліричних героїв простежується доля самого автора. Творчість поета стала його сповіддю перед сучасниками.

Ключові слова: П. Воронько, письменник, біографія, доля, вірші.

Lesia Reva. Platon Voronko, a “perpetual soldier”. Fragments of biography

The paper analyzes historical and literary tendencies of the 20th century that made an important impact on the formation of national references in the poetry of a well-known Ukrainian poet Platon Voronko. Special attention is paid to the life-asserting essence of his oeuvre. The author states that the biographies of Voronko's characters correlate with the biography of the writer himself. This turns his body of work into a sort of confession in front of his contemporaries.

Key words: Platon Voronko, writer, biography, fate, poems.

Серед видатних діячів, які активно працювали на ниві української культури, почесне місце належить Платонові Микитовичу Воронькові, лауреатові Державної премії СРСР та Державної премії Української РСР ім. Т. Г. Шевченка, літературної премії ім. Лесі Українки й Республіканської комсомольської премії ім. М. Островського. За час творчої діяльності поета вийшло понад 80 окремих видань, серед них 36 – для дітей. Його поетичний доробок розмаїтий за ідейно-тематичним спрямуванням, жанровими особливостями та читацьким призначенням. Проте після його смерті (минуло 26 років) про нього не з'явилося жодної вагомої згадки.

Платон Воронько був сином і поетом свого часу. Він благополучно почувався й за сталінської доби, і за “хрущовської відлиги”, і в часи “застою”. Завжди був на гребені успіху: співав про сталінський дороговказ “в комуністичний час”, славив партію – “розум, честь і совість нашої епохи”. Не був обійдений численними нагородами та преміями. Критики й літературознавці, особливо з офіційної обслуги, незмінно писали про нього у схвально-піднесеному тоні.

Сьогодні можемо без емоцій, об'єктивно подивитися на життєпис П. Воронька, якого немає із нами чверть століття (помер поет 10 серпня 1988 р.). “Творча спадщина одного з найвідоміших українських поетів П. М. Воронька (1913 – 1988) – явище оригінальне, багатогранне. За художньою формою воно відбило складність і різноманітність подій воєнних та повоєнних років нашої країни. Поет продовжив кращі традиції класичної літератури. Безсмертне слово великого Кобзаря, Лесі Українки, М. Рильського та інших видатних художників слова стало для нього своєрідною школою, а українська народна пісня, дума – невичерпним джерелом, яке збагатило творчу манеру майстра. Творчість П. Воронька посідає важливе місце не лише в українській літературі, вона – “помітний набуток усієї нашої... поезії” [10, 5].

Аналізові творчості П. Воронька приділяли увагу чимало вітчизняних та зарубіжних дослідників. Ще 1963 р. Павло Сердюк присвятив поетові літературно-критичний нарис “Платон Воронько”, в якому простежив життєвий та творчий шлях письменника, дослідив окремі проблеми вдосконалення художньої

майстерності П.Воронька, визначив основні особливості індивідуального стилю з початку творчого шляху до 1960-х р. Літературно-критичний нарис “Платон Воронько” написав 1973 р. болгарський учений Симеон Русакієв. Вітчизняні критики оцінили нарис як важливий внесок у справу дослідження української поезії в її інтернаціональних зв’язках. Поруч із розповіддю про творчість поета критик докладно розглянув болгарську тему в доробку П. Воронька, проаналізував переклади творів поета болгарською мовою.

Популярний нарис життя і творчості поета для дітей шкільного віку Леоніда Горлача “Платон Воронько” опублікований у видавництві “Веселка” 1973 р. Дослідник наголосив на великій правдивості, достовірності, високій майстерності його поетичного доробку.

Понад тридцять збірок поета називає у статті “Поки живий – іди!” Б. Олійник. Багато теплих слів сказано критиком на адресу автора. І водночас на цілком правомірне питання “Чи всі з названих вище і не згаданих книг рівноцінні за художніми якостями?” критик відповідає: “Не всі, і того не приховує сам автор, що свідчить про потужність його таланту. Що ж, деякі вірші та поеми не витримали іспиту часу” [9, 136].

Хоч і з’явилися окремі книжки та статті про творчість поета, питання про його роль і значення в розвитку української поезії, по суті, досі перебуває у стадії дослідження. Зроблено лише перші кроки: спадщина майстра ще недостатньо вивчена та не поцінована, значення її в літературному процесі применшене, а це збіднює уявлення про сам літературний процес в Україні в 40–80 рр. ХХ ст. Недостатньо досліджено питання традицій та новаторства, художньої своєрідності й філософсько-публіцистичної спрямованості його лірики, морально-філософських проблем та ліричного характеру героя, створеного поетом.

Життя П. Воронька – це людська доля, насичена подіями, якими жило не одне покоління людей. Важкі випробування лягали на його плечі. Звідси – багатотемність творчості. Поета цікавило все – від усесвітніх подій до конкретного факту. Людина активної громадянської позиції, дивної цілісності характеру, П. Воронько завжди був у вирі життєвих проблем, тому і його поезія завжди зумовлювалася загальнонародними інтересами.

Народився поет 1 грудня 1913 р. у селі Чернеччина на Сумщині в родині сільського коваля. Любов до слова у Платона прокинулася змалку – тоді, коли сліпий від народження дід Василь ходив по світу, оспівував людське горе й лихоліття. Це був народний лірник, і допитливий хлопчик переймав від старого Перебенді могутність та печаль народної пісні...

Ще довоєнна газета харківської молоді “Ленінська зміна” від 8 червня 1938 р. розповіла про батька Платона – колгоспника Микиту Васильовича. У нарисі-монологі під назвою “Коли сліпі прозріли” (а цей матеріал підготував тоді ще зовсім молодий журналіст Олесь Гончар) читаємо: “Почав я пісні складати. Розповідав у тих піснях, як гірко жити бідному селянинові, як пан над ним знущається. Згадував я своє село, ненависних панських об’їзчиків, що так і зирять, як би зайняти селянську худобину, коли вона хоч близько пройде повз панське пасовисько. Пішов я з цими піснями в редакцію “Южный край”. Була така колись в Харкові.. Прочитали там мої пісні, та як почали гримати:

– Ти знаєш, що ти пишеш?

– А що? – питаю.

– А те, – кричать, що за таку писанину за ґратами посидиш...

Пішов я звідти та й писати кинув. Єдиної радості позбувся” [8].

Дід – батько – син: усіх об’єднувала залюбленість у рідне слово, вони прагнули передати мрії та надії народу. Поезія стала часткою їхньої душі.

Дитинство запам'яталося маленькому Платонові не лише піснями діда-лірника, а й піснями матері за прядкою, ткацьким верстатом. Платон слухав їх, затамувавши подих: так самобутньо народжувався поет. Про це читаємо в його спогадах, а також у віршах “Коваль Микита”, “На виставі “Платон Кречет”, “На руїні дитмістечка”, “Три покоління”, “Кобзар” та ін. Проте все це – згодом...

“Поет – це біографія”, – сказав П.Воронько не для інтерв'ю, а так, у бесіді. Уся його творча спадщина – це історія країни, народу, з яким він невідривно пов'язаний. А поки що все попереду: і перебування в Охтирському дитмістечку, і навчання в Харківському автошляховому технікумі, і робота на будовах у далекому Таджикистані за комсомольською путівкою. Накопичувалися враження, синтезувалися до певного часу.

У 1935 – 1937 рр. П. Воронько перебував у лавах Червоної Армії в місті Кушка, де вже тоді довелося йому віч-на-віч стрітися з рештками басмацьких зграй, які ще блукали в Каракумах. 1937 р. вступив до Московського літературного інституту. У заяві до Спілки письменників України від 24 серпня 1944 р. поет писав: “Близько десяти років тому я почав писати вірші. Під час перебування на військовій службі в Середній Азії до 1937 р. я писав вірші російською мовою, які друкувались в журналі “Литературный Узбекистан” та в інших виданнях Середньої Азії... Я брав участь у фінській кампанії, а з початком Великої Вітчизняної війни перебував у тилу ворога як підричник. Скоро я потрапив до партизанського загону Ковпака, де почав писати вірші українською мовою” [11].

Друга світова війна – важливий етап у творчості П. Воронька. Як поет він народився на війні. Саме досвід тих суворих літ став “відправним пунктом” його творчої біографії:

Минувшина, яка ти дорога,
Скарбниця пам'яті і запорука дії!
Іду до тебе – серцем молодію,
Серпанком голубим колишеться юга,
І сивина моя, либонь, стає русява [3, Т. II, 350].

Він творив свою долю в партизанських загонах, у жорстоких боях у тилу ворога. Його зброєю були автомат і слово. Партизанські пісні на тексти П. Воронька співали однополчани. Його перша книжка “Карпатський рейд” (1944) стала, так би мовити, утіленням дуже популярного в ті й у наступні роки гасла “слово – зброя”. У цій збірці, як писав Л. Горлач, “навіть чи варто шукати початок творчої біографії – це був скоріше вибух накопичених за багато літ пристрастей, була ненаситна жага сповідатися перед людьми за своє покоління...”. Уже в цій збірці – непідробна щирість, відвертість і велика довіра до читача. Фольклорна основа надає творам поета відчуття витривалості та єдності світу.

Народно-пісенні мотиви відчуваємо в поезії про розвідника Качуру, що впав, уражений кулею, “на золотій стерні, – кує йому зозуля століття в гущині”; у вірші “Похідна” – про Ковпака, який веде свій загін із Путивля до Карпат:

Із Путивля на схід сонці,
На схід сонці рано
Виїжджали ковпаківці –
Грізні партизани [3, Т. I, 29].

Стиснено й чітко розповідає поет про будні війни. Хоча, звісно, у цій збірці чимало ще було характерних для всієї радянської поезії декларативності, стандартного оптимізму, казенного патріотизму. Але в окремих віршах, де йшлося про мужність побратимів-партизанів, рідну землю, матір, кохану дівчину, уже виразно бриніли теплі, щирі інтонації, які згодом сформуєть потужний ліричний струмінь творчості П. Воронька. Пізніше Б. Олійник назве книжку “документом війни”, але вже “художньо переосмислений, трансформований серцем, він став фактом поезії” [10, 14].

Заголовки багатьох творів збірника “Карпатський рейд” засвідчують: кожен вірш-епізод – не штучно вигаданий, з ефектною кінцівкою, а саме замальовка з натури, конкретний факт, свідченням якого був сам поет (“Захопили партизани”, “Листівочка”, “В старій Гуті”). Його вірші ще раз засвідчили: немає так званого “непоетичного матеріалу”, усі вияви людського життя – у бою чи в мирний час – можуть бути оспівані поетом, якщо лише ти справжній поет, маєш поетичне бачення, а також душу поетичну. У віршах “В ім’я твоєї волі”, “Похідна”, “Ой на горі”, “Месниця”, “В старій Гуті”, “Розвідник”, “Партизанська мати”, “Весільна”, “Гуцульщина” та інших поет оспівує сміливість, мужність, безмежну звитягу партизанів легендарного “діда” Ковпака:

Партизан не здасться ніколи,
Поки в рідній землі не засне.

.....
Партизани не знають полону,
Не гукають на поміч собі.

“Ковпаківська бойова” [3, Т. I, 38].

“Карпатський рейд” – це досить значний, але все-таки лише перший крок на шляху поетичної творчості Воронька. Це вдалий поетичний дебют”, – зазначив В. Бичко [2, 127].

Написані на достовірному життєвому матеріалі партизанської героїки твори мали активний мобілізаційний стимул. “Поезія про Вітчизняну війну – один з найпримітніших фактів української поезії загалом. Вона зберігає, розвиває і збагачує народну пам’ять нашої справедливої борні, вона підносить ідейно-художній патріотичний тонус поетичного слова, вона – пристрасна засторога людям на майбутнє і звернений до людей поклик охороняти і зміцнювати дорогою ціною завойований мир на Землі” [7, 45].

Історична перемога народу нашої країни у Великій Вітчизняній війні, розкривши могутню силу, ідейну й моральну перевагу людини-гуманіста, викликала важливі зміни і в її самосвідомості. Мужньо перемігши в жорсткій і кривавій війні, завоювавши Перемогу, наш народ цілком упевнено дивився в майбутнє. Проте поета до кінця життя “не відпускала” війна. Він повною мірою віддасть шану полеглим у борні проти фашизму борцям, уславить солдатів Перемоги, складе зворушливу пісню про Жінку-Матір як символ Батьківщини й самого життя. Можливо, найяскравіше це виявилось в поемі “Ярославна”, коріння якої – у безсмертному “Слові о полку Ігоревім”. Творчо використовуючи образну систему “Слова”, поет змальовує Ярославну – узагальнений образ Матері-Батьківщини. Як відомо, літературний образ Ярославни – це ідеал жінки з великим і ніжним серцем, душевною красою, це символ подружньої вірності, символ коханої, яка цнотливо береже чистоту своїх почуттів, зрештою, це образ патріотки рідної землі. Такою її в новій добі подав П. Воронько. Вона, як і героїня “Слова”, живе в Путивлі, як і та, далека Ярославна, проводить в похід свого “друга-князя” й так само чекає на його повернення:

А ти, невідступна в чеканні,
В коханні не знаючи меж,

Стоїш на високих кургані
У спалахах нових пожеж [3, Т. III, 6].

Кінець 1940-х – поч. 1950-х рр. відомий в історії нашої країни як період розквіту культу особи Сталіна, який негативно позначився й на розвитку літератури: спостерігається відхід поетів від об'єктивності, від правди життя. Варто погодитися з П. Сердюком: “Поезія дуже часто втрачала свої людинознавчі властивості, перетворювалась на холодну і бездумну форму лакування дійсності. Рожеві фарби витрачалися безмірно, легковажним бодрятвом прикривалися об'єктивні життєві труднощі. Зростала загроза відриву поезії від життя, від сучасності і читачів <...> Однак, – пише критик далі, – неправомірно твердити, ніби вся поезія тих літ була однаково заражена грибком культу... Навіть за найтяжчих часів поезія росла, розвивалась, збагачувалася, і, може, не так густо, але лишила в спадок твори, що ввійшли цінними надбаннями і в скарбницю української радянської літератури [14, 52-53].

Не минув період культу особи безслідно і для творчості П. Воронька. Це знайшло відображення в ідейно-тематичному спрямуванні його творів, схематичності та поверховості образних засобів. Проте треба віддати належне поетові, що й у цей складний час він спромігся перебороти тенденційність та штучність і створити високохудожні твори про народний подвиг у роки війни, про мирну творчу працю, боротьбу за мир. Це ліричні твори, які ввійшли до книжок “Весняний грім” (1947), “Великий світ”, “Славен мир” (1950), “Від Москви до Карпат” (1951) та ін., із різною мірою художньої майстерності відтворили пережите й навіки затаємничене серцем, а також давали сконденсоване поетичне осмислення відбудовного періоду – часу повернення людини до життя та мирної праці. Головний тематичний напрямок творчості П. Воронька й у цей період – народ і війна, людина та її доля в умовах повоєнних випробувань.

Багатшою стає палітра зображувальних засобів, ритмомелодика. М. Рильський зазначив: “Тішить при цьому дуже велика розмаїтість уживаних Вороньком розмірів та ритмів. Він не застиг на одній якійсь “нуті”, як це буває з менш обдарованими піснярами. Не застиг він і на самій пісенності, він уже дав хороші зразки не тільки розмаїтої за формою та змістом лірики, він вдало спробував свої сили і в жанрі поеми, він пише й прекрасні вірші для дітей – прості, дохідливі, позбавлені будь-якого “сюсюкання” і разом з тим задушевні. І скрізь він – “той, що греблі рвав”, скрізь він – бурхливий, невтомний боєць і робітник” [13].

Відтворюючи напружений характер грозової доби, П. Воронько залишається ліриком. Позитивні життєствердні мотиви та образи, притаманні більшості творів Лесі Українки, були властиві і П. Воронькові. Позитивний герой творів геніальної поетеси – це активний громадський діяч, поборник революційної перебудови суспільства, позитивний герой творів П. Воронька – його сучасник, воїн.

Свій світогляд, життєву позицію поет чітко висловив у вірші “Я той, що греблі рвав” (1946), у якому відтворено біографічні сторінки його бойової молодості, що стали крилатими. Зворушливо звучать його промовисті рядки:

Я той, що греблі рвав,
Я не сидів у скелі,
Коли дуби валились вікові.
“Я той, що греблі рвав” [3, Т. I, 56].

“Із епіцентру Другої світової війни, з партизанських ночей, хрещений кулями, підперезаний бікфордовим шнуром, на межі життя і смерті, проголосив ці слова Платон Воронько... І якщо вони, ці рядки, стали крилатою метафорою, то, певно, про вищу оцінку своєї творчості будь-кому з поетів годі й мріяти” [10, 7].

Партизанська тема, тема війни із фашизмом, стала однією із провідних у творчості П.Воронька. Із нею природно поєдналася тема творчої праці, боротьби за мир – світ без воєн. Ще 1944 р. поет брав участь у Міжнародному мирному радіомітингу в Москві, де виступав від імені партизанів України. А через рік поїхав до Лондона на Міжнародну молодіжну конференцію, присвячену захистові миру. Одна з найкращих його поем “Коли б мене більше на світі було” з’явилася саме завдяки активній діяльності поета як борця за мир. Основа твору – розуміння поетом ролі митця в сучасному складному світі.

Людина і праця, праця як основа моральності – ці мотиви набувають повної сили звучання й у повоєнній поезії. Тема праці у творах П. Воронька щільно пов’язана із проблемою війни і миру, із людським щастям, майбутнім, красою життя в усіх її виявах. Це знайшло яскраве втілення в багатьох віршах поета (“Коваль Микита”, “Рільник”, “Шофер”, “Слава людині”, “Пахне хліб”, поемі “Обов’язок” та ін.).

Поезія другої половини 50-х – поч. 60-х років – явище складне, багатогранне, проте, безумовно, кращі її досягнення пов’язані з активним виявом громадянської позиції авторів.

Поруч із поетами старшого покоління, класиками української новітньої літератури П. Тичиною, М. Рильським, у цей період широко друкуються А. Малишко, Л. Первомайський, В. Мисик, І. Вирган, Д. Павличко та багато інших українських поетів. Важливе значення для розвитку української поезії мало повернення в літературу несправедливо відторгнених талановитих поетів В. Блакитного, В. Чумака, І. Кулика, Є. Плужника, В. Поліщука, М. Семенка. Яскравими, по-справжньому талановитими творами заявили про себе молоді поети-шістдесятники І. Драч, Л. Костенко, М. Вінграновський, В. Симоненко, В. Коротич; трохи згодом – Б. Олійник, В. Кололомієць, М. Сом, П. Мовчан, В. Забаштанський, С. Тельнюк... Помітно зростає роль поезії у громадському житті країни.

Поезія стала об’єктом обговорень на третьому з’їзді письменників колишнього Союзу, четвертому і п’ятому з’їздах письменників України, на сторінках періодики, у гострих дискусіях. Ішлося про місце та роль поезії в конкретних історичних умовах. “Яке ж справжнє місце літератури в сучасному світі? – говорив О. Гончар у доповіді на п’ятому з’їзді письменників України. – Яка роль сьогодні художнього слова, того слова, яке в минулі віки виблискувало такою красою, стільком поколінням несло мудрість, естетичну насолоду, спів і чари душі? Чи, може, справді близькі ми до того, щоб вважати місію художньої літератури вичерпаною й визнати, що на зміну їй ідуть якісь інші, ще не повністю виявлені замітники... [4, 30-31].

Новий період творчості П. Воронька як поета перебуває в органічному зв’язку з усіма суспільними змінами в житті країни, із відновленням високогуманних норм та принципів, потеплінням у суспільстві, які поет сприйняв із натхненням. Це відчутно виявилось у його книжках, виданих на той час: “Тепло землі моєї” (1959), “Драгі друзарі” (1959), “Мирний неспокій” (1960), “Через гони літ” (1960), “Гнівом Африка клекоче” (1961), “За всі літа розлуки” (1962), “Коли я в Києві повертаюсь” (1962), “Нелинь” (1963)...

Війна, незабутні враження її буднів, як і раніше, одна з найважливіших тем цього часу. Поет знову переживає події Великої Вітчизняної, розширюється діапазон теми. До притаманної йому раніше романтичної піднесеності додається чітка позиція поета-реаліста.

На VI з'їзді письменників України Б. Олійник, розглядаючи сучасний стан поезії, наголосив на значенні великого й талановитого полку майстрів пера, які прийшли з передової, із партизанських ночей, фронтових газет і радіостанцій, голодного й холодного тилу, підпілля й німецьких концтаборів. Вони принесли в поезію гіркий, важкий, дуже повчальний досвід війни, словом, прикладом і гранатою відстоявши для нас цей мир [5, 51]. У перших лавах серед солдатів цього полку Б.Олійник називає П.Воронька, у поезіях якого – “Сон про барикаду” (1964), “Павло Рябусь” (1959 – 1965), “Балада про біль” (1966), “Плач Ярославни” (1969), “Хто тобі розкаже про мене” (1969), “В мені і живі, і мертві...” (1969) та інших, правдиво й переконливо звучать рядки про безсмертні справи солдатів і партизанів.

Новий етап творчості П.Воронька – 1970–1980-і роки. Цей період увійшов в історію нашого суспільства як період застою, зігравши особливо негативну роль у розвитку літературного процесу. Соціально-економічні деформації, політично-правові переколювання мали згубний вплив на художню творчість, що відбилося в ідеологізації літератури, державно-бюрократичної монополізації істин, уникненні гострих соціальних проблем, утраті відповідальності письменника перед народом. Однак і в цей період українська література не стоїть на місці. Виходять талановиті збірки: “Гранослов” (1968) Д. Павличка, “До джерел” (1972) І. Драча, “Маруся Чурай” (1979) Ліни Костенко й багато інших. З'являється хвиля поезії, тонко сприйнята й талановито відтворена на національному ґрунті, яка синтезувала філософію З. Фрейда, Ф. Ніцше, естетику Г. Ібсена, М. Метерлінка, Г. Гауптмана...

У кожного поета біографія – одне з найважливіших джерел його творчості. П. Воронько завжди був у вирі життя. Як і ліричний герой Лесі Українки, його герой, людина героїчної долі, великої душі та оптимізму, проповідує таку етику революціонера, для якого любов до народу невіддільна від ненависті до ворога:

О, сором мовчки гинути й страждати,
Як маєш у руках хоч заржавілий меч.

Ні, краще ворогу на одсіч дати,
Та так, щоб голова злетіла з плеч!

Кредо П. Воронька: “Писати свою долю, спершу створивши її”. Не дивно, що він, доторкаючись до нагальних проблем, дедалі більше заглиблюється у воєнні спогади, частіше замислюється над філософією буття, швидкоплинністю часу, місцем та призначенням людини й поета в суспільстві.

Образові Лесі Українки П. Воронько присвятив поему “Народження легенди” (1954). Творчість поетеси відіграла велику роль у біографії поета, у формуванні його самобутнього таланту. Йому були близькі почуття, переживання та мрії великої поетеси: “її оптимізм і світла любов до трудівника, ніжність і мужність серця, розуміння власної творчості як зброї в боротьбі за щастя людини не тільки дорогі, а й органічні авторові “Народження легенди” [7, 66].

Описуючи останні дні багатостраждального героїко-легендарного життя Лесі Українки, використовуючи конкретні факти біографії поетеси, П. Воронько показав життя поетеси як легенду й безсмертя мужнього борця, людини з неспокойним духом, слабку й водночас нездоланну, що пристрасно любить свій народ, Вітчизну. “Особливість поеми в тім, – наголошує П.Сердюк, – що окремі реальні факти біографії поетеси і творчих трудів скульптора подані, сказати б, як своєрідний фон для яскравішого вирізьблення того, що не піддається простому баченню, – процесу “переходу” живого образу в образ легендарний” [14, 61]. “Світла зірка вічнолетна” – невіддільна смерті Лесина двійниця – символічне уособлення її слави.

П. Воронько здавна був закоханий у творчість Лесі Українки. І “крицеві слова” революційної лірики поетеси зробили чималий вплив на формування його власного голосу [14, 62]. А легендарно-фольклорні образи поета сприймаються як живі герої.

Завдяки особливій героїко-літературній структурі, композиції поеми автор досяг злиття почуттів ліричного героя та почуттів героя епічного, унаслідок чого образ Лесі Українки, відтворений в усій складності та яскравості її переживань, набув великої емоційної виразності. Необхідно зазначити й те, що вся образна система поеми несе на собі відбиток героїко-легендарного життя і її автора.

Останні десятиліття для П. Воронька були особливо плідними: він видає збірники “Повінь” (1970), “В ім’я твоєї волі” (1974), “Здвиг-земля” (1976), “Узьмій” (1979), “Совість пам’яті” (1980), які засвідчують подальший розвиток його самобутньої творчої індивідуальності.

Характеризуючи творчість поета цього часу, на VIII з’їзді письменників України П. Загребельний говорив: “Бунтівливий Воронько, який рвав греблі на суворих воєнних водах, стає м’яким, ліричним, віддається філософії і спогадам, виказує невичерпні душевні запаси почуттів, збагачуючи і нас” [6, 38].

Особливої популярності серед читачів набула збірка “Повінь”, насичена великим громадянським пафосом. За цю книжку поет 1971 р. був удостоєний Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка. Високо оцінив збірку і Б. Олійник на VI з’їзді письменників [5, 63]. Назва книжки “Повінь” промовисто відбиває її зміст: у ній розкрито щирі людські почуття, почуття добра, любові.

Роздуми про прожите й пережите, особливо дороге пам’яті поета, його серцю складають основу збірки “Осениця” (1983) – ліричної за настроєм, куди ввійшли кращі твори поета з попередніх його книжок. В анотації на цю книжку говориться: не випадково вона має назву осені – часу, коли чітко бачаться здобутки праці. Із висоти перейдених років автор оглядає свій творчий шлях і знову говорить про призначення поета, про його роль у громадському житті:

Іду щоденно по гострому лезі я
Безконечного в часі ножа.
Мудрі кажуть: правдива поезія,
Коли сповнена болем душа.

.....

Далі йтиму по гострому лезі я,
Не ступлю на коштовний ефес.
Хай нестерпно болить поезія
Марним щастям людських небес.

(“Осениця”, 1983)

І хіба не перегукуються ці рядки із Лесиними із “Contra spem spero”, де також окреслено місце та призначення письменника на Землі:

Я на гору круту кам’яную
Буду камінь важкий підіймать.
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.
[15, 25].

У збірці “Осениця” П. Воронько найповніше розкриває себе як майстер ліричного вірша: у багатьох із них – прозорий пейзажний малюнок, філософська медитація, настрої смутку перед невідворотним кінцем життя. Але ця печаль по-пушкінському світла. Тут поет приходить до розуміння важливого закону мистецтва: формальна точність нічого не означає – вона безсила передати дух.

До 70-ліття видатного поета видавництво “Дніпро” підготувало чотиритомне зібрання творів П. Воронька, куди ввійшли кращі вірші та поеми учасника легендарного партизанського рейду.

Однак поряд з удосконаленням таланту майстра не можемо не відзначити (на жаль, цього зазнали майже всі українські письменники) і впливу застійного періоду на їхню творчість. В. Базилевський у статті “Що література може?” зазначає споглядальність і риторику багатьох віршів талановитого поета, написаних у цей час: “Зберігши свою впізнаваність, Тичина впадав в замилюваність всупереч трагізму повсякдення” [13, 5]. Ці слова можна прикласти й до творчості нашого поета, адже час, який отримав свою назву в історії як застійний, позначився повним замовчуванням хвилюючих фактів, фальсифікацією історії, занепадництвом моральних та етичних ідеалів.

Особлива сторінка у творчості поета – вірші для дітей: тут у нього є справжні перлини, як “Помагай”, “Хвалився кіт...” та ін. Світла пора дитинства і юності, цей чистий ранок життя, повертала поета у природний людський стан. Сердечно писав він про свою любов до отчої землі, рідного краю. В одному з останніх своїх віршів “У всіх є своя Чернеччина” його ліричний герой зізнавався: “закоханий в землю з дитинства з літами ще дужче люблю...”

У всіх є своя Чернеччина.
Добре, як є вона –
Мамина і лелечина –

В білому світі одна.
 (“Лірика”, 1987)

До кінця своїх днів П. Воронько був вічним солдатом, продовжував свою “військову тематику” – тему пам’яті, яка для нього залишалася священною [12, 368-371]:

Оглянутись назад відверто, чесно,
Покликати себе на правий суд,

Сказати згадці: хай на мить воскресне
І злет на подвиг, і падіння в бруд
 [3, Т. II, 316].

М. Рильський ще 1951 р. писав: “Йому співатиме славу довіку український народ... До нього – прапороносця миру з надією спрямовані очі мільйонів трудящих всього світу” [13].

ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевський В. Що література може? // *Дніпро*. – 1989. – №2. – С. 5.
2. Бичко В. “Карпатський рейд” Платона Воронька // *Дніпро*. – 1945. – №4. – С. 127.
3. Воронько П. Твори: У 4 т. – К.: Дніпро, 1982–1983.
4. V з’їзд письменників України: 16 – 19 листоп. 1966: Матеріали з’їзду. – К., 1967.
5. VI з’їзд письменників України: 18– 21 трав. 1971: Матеріали з’їзду. – К., 1972.
6. VIII з’їзд письменників Радянської України: Матеріали з’їзду. – К., 1981.
7. Зуб І. Вогнем гартоване слово: Велика Вітчизняна війна у творчості поетів старших поколінь. – К., 1988.
8. Ленінська зміна. – 1938. – 8 черв.
9. Олійник Б. Планета Поезія. – К.: Дніпро, 1983.
10. Олійник Б. Поки живий – іди! // Воронько П. Твори: У 4 т. – К.: Дніпро, 1982. – Т. 1.
11. Особиста справа поета, що знаходиться в Спілці письменників України.
12. Рева Л. “Карпатський рейд” Платона Воронька: погляд через роки // *Воєнна історія Сіверщини та Слобожанщини*: Наук. зб.; Матер. Всеукр. наук. військ.-істор. конф. (15 XII, 2010, м. Харків) / М-во оборони України; Нац. військ.-істор. музей України; Харк. ун-т Повітряних Сил ім. І. Кожедуба; Харк. ін-т управління. – Х., 2010. – С. 368-371.
13. Рильський М. Поет-боєць // *Рад. Україна*. – 1951. – 20 берез.
14. Сердюк П. Платон Воронько. – К., 1963.
15. Українка Леся. Поезії // *Українка Леся*. Твори: У 2 т. – К., 1970. – Т. 1.

Отримано 22 серпня 2012 р.

м. Київ